

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРКИ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ ЗА ПОДАТКАМИ

У статті розглянуто сутність податків. Досліджено організацію обліку операцій банку за податками. Проаналізовано процедуру проведення перевірки податкових розрахунків, а також особливості та нововведення електронних перевірок. Розглянуто санкції, що застосовуються до платників у випадку ухилянь від сплати податків.

Ключові слова: банк, облік, перевірка, податки, податкова система.

Постановка проблеми. По суті, податки – дуже складна економічна категорія і об'єкт бухгалтерського обліку. З одного боку, податки мобілізують грошові кошти до бюджету, що сприяє розвитку фінансової системи країни, з іншого боку, – це інструмент, що обмежує розвиток установ, організацій окремих галузей економіки. Крім того, проблемні моменти виникають при здійсненні банками фінансового і податкового обліку одночасно. Так, під час оцінки активів і зобов'язань, визнання доходів і витрат виникають відмінності, що відображаються у вигляді постійних і тимчасових різниць.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем обліку та аудиту операцій за податками зробили такі вітчизняні науковці, як: О. О. Бідюк, М. П. Войнаренко, А. І. Жигайло, О. І. Коблянська, М. М. Коцупатрий та ін. Втім, операції банків за податками з позиції їх обліку вимагають подальших досліджень.

Формулювання цілей статті. Завдання статті полягає у дослідженні сутності податків; організації обліку податкових розрахунків банку; особливостей проведення перевірок податкових розрахунків і платежів.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що податкова система України пройшла крізь реформи і зазнала трансформацій. Було зменшено кількість податків, а також їхні ставки. Втім, такі зміни мають супроводжуватись постійним регулюванням з боку держави.

Більшість науковців схильні вважати, що економічна сутність податків виражається в грошових відносинах, які складаються в державі з юридичними й фізичними особами з приводу примусового вилучення частини створеної вартості й формування фонду фінансових ресурсів держави [1, с. 5]. Вважаємо за доцільне трактувати сутність податків як економічні відносини

між державою та суб'єктом господарювання, результатом яких є добровільна передача частини новоствореної вартості у визначені строки і розміри для повнення державного бюджету.

Основні вимоги до банку як платника податків – це належне ведення обліку, вчасне складання і подання до контролюючих органів податкової звітності і, звичайно, сплата податків у повному обсязі.

Розглянемо більш детально організацію обліку операцій банку за податком на прибуток. Банк є платником податку на прибуток, ставка якого з 1 січня 2014 року становить 18% від оподатковуваного прибутку. Планується подальше зниження ставки податку на прибуток. Так, у 2015 р. вона дорівнюватиме 17%, а в 2016 р. – 16% [2].

Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 30.12.1998 року № 566 встановлює, що банк самостійно визначає порядок ведення податкового обліку і рекомендує вести його з допомогою класу 8 «Управлінський облік» або окремої підсистеми з відкриттям рахунків у розрізі статей податкової декларації та додатків до неї [3].

Згідно з Податковим кодексом України (ПКУ) об'єктом оподаткування є прибуток, визначений шляхом зменшення скоригованого доходу звітного періоду на суму витрат банку і суму амортизаційних відрахувань.

Отже, як платник податку на прибуток, банк веде податковий облік доходів і витрат. Так, доходи банку включають: процентні доходи за кредитно-депозитними операціями (в тому числі за кореспондентськими рахунками) та цінними паперами, придбаними банком; комісійні доходи, в тому числі за кредитно-депозитними операціями, наданими гарантіями, розрахунково-касове обслуговування, інкасацію та перевезення цінностей, операціями з цінними паперами, операціями на валютному ринку, операціями з довірчого управління; позитивний результат за операціями з цінними паперами; прибуток від операцій з купівлі / продажу іноземної валюти та банківських металів; позитивне значення курсових різниць; надлишкові суми страхового резерву та суми заборгованості, що підлягають включенню до складу доходів; доходи від відступлення права вимоги боргу третьої особи або виконання вимоги боржником (факторингу); дохід, пов'язаний з реалізацією заставленого майна; інші доходи, прямо пов'язані зі здійсненням банківських операцій та наданням банківських послуг.

Витрати, які враховуються при визначенні оподатковуваного прибутку – це витрати операційної діяльності, що формують собівартість реалізованих банківських продуктів та послуг (прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, амортизація виробничих основних засобів та нематеріальних активів), а також безпосередні банківські витрати (процентні

витрати, пов'язані зі здійсненням банківських операцій та наданням банківських послуг, комісійні витрати, збиток від операцій з купівлі / продажу іноземної валюти та банківських металів, позитивне значення курсових різниць, суми сформованих страхових резервів, кошти внесені до ФГВФО, витрати, пов'язані з реалізацією заставленого майна, витрати з придбання права вимоги/факторинг та інші витрати, пов'язані зі здійсненням банківських операцій та наданням банківських послуг [4].

Організація обліку податкових розрахунків банку передбачає три етапи – первинний, поточний і підсумковий. На етапі первинного обліку здійснюються розрахунки податкових платежів та відображення їх у первинних документах. До них належать також документи, що підтверджують надходження доходів і здійснення витрат, зокрема платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, платіжні вимоги, розрахункові чеки, меморіальні ордери, банківські виписки, відомості аналітичного обліку розрахунків та інші документи.

Поточний облік передбачає відображення вказаних операцій на рахунках бухгалтерського обліку. Зокрема, бухгалтерський облік податку на прибуток банки ведуть з допомогою таких рахунків:

- рахунок 3520 «Дебіторська заборгованість за податком на прибуток»;
- рахунок 3521 «Відстрочений податковий актив»;
- рахунок 3620 «Кредиторська заборгованість за податком на прибуток»;
- рахунок 3621 «Відстрочені податкові зобов'язання»;
- рахунок 7900 «Податок на прибуток».

Типові кореспонденції рахунків обліку операцій зі сплати податку на прибуток наведено в *табл.* [5].

Етап підсумкового обліку забезпечує перенесення даних з реєстрів до податкової звітності та заповнення податкової декларації.

Звітність за податками розкриває її користувачам інформацію про нараховані податкові платежі, правильність використання бази обчислення податків, методів їх нарахування, сплату або регулювання заборгованості платника податків.

Подання податкової звітності до державних податкових органів є важливою складовою взаємовідносин держави зі суб'єктами підприємницької діяльності, що провадять свою діяльність на території України відповідно до чинного законодавства та визнані платниками відповідних податків [4].

Податкова звітність має достовірно та правдиво відображати діяльність платника податків відповідно до даних фінансового та податкового обліку.

Відповідність податкової звітності якісним характеристикам дасть змогу податковим органам отримати інформацію щодо своєчасності й повноти виконання зобов'язань перед бюджетом.

Кореспонденції рахунків обліку операцій банку зі сплати податку на прибуток

Дебет рахунку	Кредит рахунку	Зміст операцій
790 «Податок на прибуток»	3620 «Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами»	Відображення суми нарахованих авансових внесків, визнання поточних платежів до бюджету
3620 «Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами», 7900 «Податок на прибуток»	1200 «Коррахунок у Національному банку України»	Відображення суми сплати податку, сплата поточного податку на прибуток до бюджету
590 «Результат поточного року»	790 «Податок на прибуток»	Відображення списання суми податку на прибуток на результат поточного року
1200 «Коррахунок у НБУ»	790 «Податок на прибуток»	Відображення повернення платнику сум зайво сплачених податків
3520 «Дебіторська заборгованість за податком на прибуток»	1200 «Кореспондентський рахунок» бюджету	Авансові платежі до бюджету
3521 «Відстрочений податковий актив»	7900 «Податок на прибуток»	Визнання відстроченого податкового активу
7900 «Податок на прибуток»	3621 «Відстрочені податкові зобов'язання»	Визнання відстроченого податкового зобов'язання

Слід зазначити, що з початку 2014 року затверджено нову форму декларації. Варто погодитись, що це забезпечить однаковий підхід до порядку складання банками звітності з податку на прибуток. Крім того, це удосконалив порядок оподаткування прибутків банку та запобігатиме непорозумінням між контролюючими органами та платниками [6].

Однією із найважливіших функцій контролюючих органів є перевірка правильності ведення банком податкового обліку. Завдання перевірки полягають у такому:

- 1) визначити термін сплати податку на прибуток банку;
- 2) встановити базу оподаткування. Для цього слід вивчити методику розрахунку податку, чітко розмежувати суми, що підлягають чи не підлягають оподаткуванню і врахувати пільги;
- 3) прослідкувати, чи здійснюються вчасні перерахування податкових платежів на рахунки Державного і місцевих бюджетів, фондів та позабюджетні рахунки. Перевіряється також, аби не було запізень при перерахуванні грошових сум, оскільки за кожен день прострочки передбачені санкції;

4) вивчити дотримання термінів подачі звітності в державну податкову інспекцію.

У податковому законодавстві виділено такі види перевірок:

- камеральні;
- документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні);
- фактичні.

Камеральна перевірка проводиться у приміщенні контролюючого органу виключно на підставі даних, зазначених у податкових деклараціях (розрахунках) платника податків.

Предметом документальної перевірки є своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати усіх податків та зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами) та яка проводиться на підставі податкових декларацій (розрахунків), фінансової, статистичної та іншої звітності, реєстрів податкового та бухгалтерського обліку, ведення яких передбачено законом, первинних документів, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку і пов'язані з нарахуванням і сплатою податків та зборів, виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, а також отриманих в установленому законодавством порядку контролюючим органом документів та податкової інформації, у тому числі за результатами перевірок інших платників податків.

Документальна позапланова перевірка не передбачається у плані роботи контролюючого органу. Документальна виїзна перевірка проводиться за місцезнаходженням платника податків чи місцем розташування об'єкта права власності, стосовно якого проводиться така перевірка. Документальна невиїзна перевірка здійснюється в приміщенні контролюючого органу, що проводиться на підставі заяви, поданої платником податків з незначним ступенем ризику до контролюючого органу, в якому він перебуває на податковому обліку. Заява подається за 10 календарних днів до очікуваного початку проведення електронної перевірки. Форма заяви, порядок її подання, прийняття рішення про проведення електронної перевірки встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Фактична перевірка здійснюється за місцем фактичного провадження платником податків діяльності, розташування господарських або інших об'єктів права власності такого платника.

Як правило, результати перевірок оформлюються у формі акта або довідки, які підписуються посадовими особами контролюючого органу та

платниками податків або їх законними представниками (у разі наявності). У разі встановлення під час перевірки порушень складається акт. Якщо такі порушення відсутні, складається довідка [4]. Протягом 5 робочих днів після отримання акта перевірки платник податків має право надати контролюючому органу будь-які документи, а не тільки ті, які зазначені в акті перевірки як відсутні. Крім того, при проведенні перевірок контролюючі органи не мають права вимагати отримання витягу з відповідного реєстру про те, що платник податків став на облік згідно з вимогами ПКУ.

Встановлено і нову вимогу: копії первинних документів, що передаються платниками податків під час проведення перевірки, повинні бути завірені підписом платника податків або його посадової особи та скріплені печаткою (за наявності).

З 1 січня 2014 набув чинності Порядок подання платником податків заяви про проведення документальної невізійної позапланової електронної перевірки та прийняття рішення територіальним органом Міндоходів про проведення такої перевірки.

Для цього платник податків з незначним ступенем ризику має подати відповідну заяву не пізніше ніж за 10 календарних днів до передбачуваного початку проведення електронної перевірки. До заяви додаються електронні підтверджуючі документи. Податкова має право отримати від платника також завірені паперові копії документів, що стосуються перевірки.

Крім того, в цьому році має пройти другий етап створення сервісу «Електронний кабінет платника податків». На ньому з використанням електронного сервісу платникам буде забезпечений доступ до індивідуальних податкових календарів. Так вони зможуть слідкувати за термінами надання податкової звітності, сплати податків і зборів, надання відомостей та документів. В минулому році безкоштовні сервіси для подання звітності працювали неідеально і не раз були за це розкритиковані, насамперед через нестабільність серверів Міндоходів.

На думку фахівців, зниження ставки податку на прибуток «зробить погоду» лише для установ із великим обсягом оборотних коштів. Іншим залишається тільки втішатися спрощенням свого життя через все більш автоматизоване й електронне спілкування з податківцями. Однак не варто забувати про те, що обговорення і прийняття змін до Податкового кодексу в минулому році показало – це не лише закон для регулювання відносин у сфері справляння податків і зборів, але і «політичний» інструмент [2].

Введення в експлуатацію сервісу «Електронний кабінет платника податків» внесло в життя платників низку важливих он-лайн послуг, які полегшують взаємовідносини з Міндоходів. За допомогою цього сервісу платники податків отримали можливість не лише підготувати, заповнити та надіслати

податкову звітність в електронному форматі, а й переглянути дані про стан розрахунків з бюджетом.

Облік розрахунків платника податків з бюджетом ведеться окремо за кожним податком, збором. Для цього за кожним податком або збором, належним платнику до сплати, у Міндоходів відкривається картка особового рахунку.

Компонент «Розрахунки з бюджетом» надає можливість платнику переглянути інформацію щодо стану його розрахунків з бюджетом за всіма відкритими картками, зокрема інформацію про податковий борг, у розрізі податків, належних платнику до сплати, на задану дату та прогноз щодо платежів до кінця поточного року, не витрачаючи робочий час на відвідування органів Міндоходів.

Неподання або подання контролюючим органам податкової інформації банками з порушенням строку веде до накладення штрафу в розмірі 170 гривень. Ті самі дії, вчинені протягом року після застосування штрафу, призводять до накладення штрафу в розмірі 340 гривень.

У разі неподання платником податків звіту та/або обов'язкової документації про проведені ним протягом року контрольовані операції до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, тягне за собою накладання штрафу у розмірі: 5 відсотків загальної суми контрольованих операцій – у разі неподання звіту про контрольовані операції; 100 розмірів мінімальної заробітної плати – у разі неподання документації.

Незабезпечення платником податків зберігання первинних документів, облікових та інших реєстрів, бухгалтерської та статистичної звітності, інших документів з питань обчислення і сплати податків та зборів строків їх зберігання та/або ненадання платником податків контролюючим органам оригіналів документів чи їх копій при здійсненні податкового контролю у випадках, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 510 гривень. Ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке саме порушення приводять до накладення штрафу в розмірі 1 020 гривень.

Висновки. На нинішній день фахівці з бухгалтерського обліку, власники і керівники банківських установ зазначають, що ведення бухгалтерських та податкових розрахунків неефективне і забирає дуже багато робочого часу, а державна податкова адміністрація нарікає на складність перевірки правильності розрахунків та надходження платежів до бюджету. Отже, існує об'єктивна необхідність у взаємоузгодженості фінансового та податкового обліку щодо розрахунків та відображення в обліку оподаткованого прибутку. У той же час, важливо працювати над удосконаленням податкової системи

України, аби податки не були тягарем, а обов'язковим, у той же час добровільним елементом ведення бізнесу, що уможливує його розвиток і процвітання.

Список використаної літератури

1. Коцупатрий М. М. Податковий облік і звітність : навч. посібник. / М. М. Коцупатрий, С. І. Ковач, В. В. Мельничук. – Вид. 2-ге, без змін – К. : КНЕУ, 2009. – 312 с.
2. Сім новинок Податкового кодексу, які вступили у силу з 1 січня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/~5/2014/01/08/316405>.
3. Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України : Постанова Правління Національного банку України від 30.12.1998 року № 566 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0056>.
4. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>.
5. Про затвердження Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України : Постанова Правління Національного банку України від 17.06.2004 року № 280 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0919-04>.
6. Податок на прибуток банку: нова форма декларації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/64446-podatok_na_pributok_banku_nova_forma_deklaracii.html.

Сулима М. А.

Организация учета и особенности проведения проверки операций банка с налогами

Рассмотрена сущность налогов. Исследована организация учета операций банка по налогам. Проанализирована процедура проведения проверки налоговых расчетов, а также особенности и нововведения электронных проверок. Рассмотрены санкции, применяемые к плательщикам в случае уклонения от уплаты налогов.

Ключевые слова: банк, учет, проверка, налоги, налоговая система.

Sulyma M.

Organization of accounting and features of check of banking tax operations

The article examines the essence of taxes. Researched the organization of accounting of banking tax operations. The analysis procedure for check of tax payments and the features and innovations of electronic checks. Are considered the sanctions which apply to taxpayers.

Key words: bank, accounting, check, taxes, tax system.

Сулима Мар'яна Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та аудиту ІМПО Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ) (м. Київ).